ואם נתעברה נתעברה למוכר התינח שעיר פר מאי איכא למימר גזירה פר אטו שעיר ומשום גזירה ימות ועוד חטאת שעברה שנתה לרעיה אזלא דאמר ריש לקיש חטאת שעברה שנתה רואין אותה כאילו היא עומדת בבית הקברות ורועה אלא אמר רבא גזירה משום תקלה (דתנן) אין מקדישין ואין מעריכין ואין מחרימין בזמן הזה ואם הקדיש והעריך והחרים בהמה תיעקר פירות כסות וכלים ירקבו מעות וכלי מתכות יוליך הנאה לים המלח ואי זה הוא עיקור נועל דלת לפניה והיא מתה מאליה תקלה דמאי אי תקלה דהקרבה אפילו כל רעיות נמי אי תקלה דגיזה ועבודה אפילו כל רעיות נמי לעולם תקלה דהקרבה והנך דלאו בני הקרבה נינהו לא טריד בהו הך דבת הקרבה היא טריד בה ותקלה עצמה תנאי היא דתניא חדא פסח שלא קרב בראשון יקרב בשני בשני יקרב לשנה הבאה ותניא אידך לא יקרב מאי לאו בתקלה פליגי לא דכ"ע [לא] חיישינן לתקלה והכא בפלוגתא דרבי ורבנן קא מיפלגי ולא קשיא הא רבי הא רבנן והתניא וכן המעות אלא לאו שמע מינה בתקלה פליגי שמע מינה: **מתני'** בא לו אצל שעיר המשתלח וסומך שתי ידיו עליו ומתודה וכך היה אומר אנא השם חטאו עוו פשעו לפניך עמך בית ישראל אנא השם כפר נא לחטאים ולעונות ולפשעים שחטאו ושעוו ושפשעו לפניך עמך בית ישראל ככתוב בתורת משה עבדך לאמר [1] כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו [א] והכהנים והעם העומדים בעזרה כשהיו שומעים שם המפורש שהוא יוצא מפי כהן גדול היו כורעים ומשתחוים ונופלים על פניהם ואומרים ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד מסרו למי שהיה מוליכו הכל כשרין להוליכו אלא שעשו הכהנים גדולים קבע ולא היו מניחין את ישראל להוליכו אמר רבי יוסי מעשה והוליכו ערסלא וישראל היה וכבש עשו לו מפני הבבליים שהיו מתלשים בשערו ואומרים לו טול וצא טול וצא: **גמ'** ואילו בני אהרן עם קדושך לא קאמר מאן תנא אמר ר' ירמיה דלא כרבי יהודה דאי כרבי יהודה הא אמר יש להם כפרה בשעיר המשתלח אביי אמר אפילו תימא רבי יהודה אטו כהנים לאו בכלל עמך ישראל נינהו: מסרו למי שמוליכו: ת"ר [2] איש להכשיר את הזר עתי שיהא

ואם נתעברה נתעברה למוכר. ולא תחלט עד שיגיע באותו יום באותו חדש שמכרה לו ולרבי משכחת לה כגון שהקדישו ביום שמיני ללידתו בערב יום הכפורים בשנה פשוטה וכי מטי יום הכפורים הבא אכתי לא מלו ליה שס"ה ימים אלא שס"ד (ד): **פר מאי איכא למימר.** שהוא בן שלש: **רואין אותה.** בכל מקום שהיא כאילו עומדת בבית הקברות שאין הכהן יכול ליקרב אליה אבל לא מחטאות המתות היא אלא שאינה קריבה הלכך רועה עד שיפול בה מום ותימכר: **משום תקלה.** לקמן מפרש מאי תקלה: **דתנן.** דחיישינן לתקלה: **אין מקדישין.** שום דבר שסתם הקדש לבדק הבית ואין להן תקנה: **ואין מחרימין.** קסבר סתם חרמין לבדק הבית ופלוגתא היא במסכת ערכין (דף כח:): **כל רועות.** כל הני דאמור רבנן ירעו עד שיסתאבו ניחוש שמא יקריבם: **והנך דלאו בני הקרבה נינהו.** שאר רועות אינן עומדות ליקרב הני עצמן אלא דמיהן: **לא טריד בהו.** אינו מהרהר בהקרבתן ומסיח דעתיה מהקרבה דידהו: **הך דבת הקרבה היא.** ליוה"כ הבא טריד בהו לבו על הקרבתו ודילמא מקריב לה מקמי יוה"כ: **תנאי היא.** איכא דחייש ואיכא דלא חייש: **יקרב בשני.** בפסח שני ימכר לטמא ושהיה בדרך רחוקה: **הא רבי.** דאמר מפסח לפסח אפשר לו שלא עברה שנתו ואע"פ שהופרש לאחר שמונה ללידתו דאלו מחוסר זמן לא קדיש: **וכן המעות.** שהפרישו לפסח אל יקרבו לשנה הבאה ואיכא למאן דאמר יקרבו: **מתני' בא לו אצל שעיר.** השתא הדר תנא למילתיה לאורויי בסדר העבודה וקאמר דלאחר שגמר כהן גדול מתן דמים של פר ושעיר כדסליק פירקין דהוציאו לו בא לו הכהן אצל שעיר המשתלח במקום שהעמידו שם כנגד בית שילוחו כדאמרן בפ' טרף בקלפי (לעיל ד' מא:): **אלא שעשו כהנים קבע.** שהרגילו לעשות את הכהנים קבע להיות מוליכים אותו ולא היו בית דין של כהנים מניחין את ישראל להוליכו: **ערסלא.** שם האיש: **וכבש.** כמין מעלה עשו לו שהוא גבוה ויוצא דרך אותו הכבש חוץ לעזרה וחוץ לעיר כדי שלא יוכלו הבבליים ליגע במשולח לפי שהיו רגילין לתלשו בשערו ואומרים לו טול מהר ולא ואל תשהה עונותינו אצלנו עוד:

גמ'

אין מקדישין. משום דחיישינן לתקלה והכי נמי אמרינן בבכורות בפרק מעשר בהמה (דף נג.) דלאחר חורבן בטלו מעשר בהמה משום תקלה ותימה דבפ' במה בהמה (שבת דף נד:) ר' אלעזר בן עזריה הוה מעשר מעדריה תריסר אלפי עגלי בכל שתא ושתא ואיך יתכן זה להיות והא רבי יוחנן בן זכאי חי לאחר חורבן קלת מדתנן משחרב בית המקדש התקין רבי יוחנן בן זכאי והוא היה נשיא ואחריו רבן גמליאל ולכל הפחות היה שנתים נשיא עד שנתמנה רבי אלעזר בן עזריה כדמשמע בפרק תפלת השחר (ברכות דף כז:) דקאמר אסתקד לעזריה וכו' ואם כן היה רבי אלעזר בן עזריה לכל היותר בשעת חורבן בן ט"ו שהרי בן י"ח היה כשנתמנה נשיא וזה היה שלש שנים אחר חורבן לכל הפחות כדפרישית וקטן הוה בימי הבית רק שנתים לפני החורבן וקטן לאו בר אפרושי מעשר הוא ובשביל אותם שנתים שהגדיל לפני החורבן שאז היה מפריש לא הוה ליה למימר כל שתא ושתא ויש לומר אפוטרופוס שלו היה מפריש אי נמי לא בטלו מעשר בהמה לאלתר בתר חורבן אי נמי י"מ הוה מעשר למלך ולא נהירא דלא הוה ליה למימר בהאי לישנא (ט):

ואין מחרימין. פירש רש"י כמאן דאמר סתם חרמים לבדק הבית ור"י מפרש דאתיא אפי' כמאן דאמר לכהנים ואע"ג דשרו ולא שייך בהן תקלה הני מילי בתר דמטו ליד כהן אבל קודם לכן לא כדאמר בפ' כל פסולי המוקדשין (בכורות דף לב.) חרמים כל זמן שהם ביד בעלים הרי הן כהקדש לכל דבריהם ומועלין בהם ואם תאמר אי הכי מאי איריא בזמן הזה אפילו בזמן הבית נמי ויש לומר בזמן הבית דשכיחי קדשים היו בקיאין וזהירין במילי קדושה אבל השתא דלא שכיחי לא זהירי אי נמי בזמן הבית שכיחי כהנים ולא היו צריכין הבעלים להשהותו בידם ונותנין אותו לאלתר לכהן:

פירות כסות וכלים ירקבו. תימה דבערכין פרק המקדיש (דף כט.) אמרינן ההוא גברא דאחרמינהו לנכסיה בפומבדיתא אתא לקמיה דרב יהודה אמר ליה זיל שקול ד' זוזי ושדי בנהרא ואמאי לא קאמר ליה כדתניא הכא פירות כסות וכלים ירקבו וכו' ויש לומר התם איירי במקרקעי ואותם אין להם תקנה אלא בחילול דאי אמרינן ייניחנה בורה ולא תיעבד ולא תזרע שדות בורות איכא טובא וליכא היכירא ואתי בה לידי תקלה וא"ת והא על כרחך מטלטלי נמי הוו מדפריך התם והא עובדא דפומבדיתא קרקע נמי הוה מכלל דמטלטלי נמי הוה מיהו לא עשו תקנה בחילול אלא מקרקעי אבל מטלטלי עבוד להו כדמפרש הכא וכ"ש דניחא טפי דמקשה הש"ס בפשיטות במקרקעי נמי הוו ומנא ליה דילמא רק במטלטלי אלא על כרחך מקרקעי נמי הוו מדעבד תקנה בחילול (מ):

ותקלה עצמה תנאי היא. הכא לא מייתי תנאי דפליגי בספ"ק דפסחים (דף כ:) בתקלה והתם לא מייתי הני תנאי דהכא משום דמייתי דמי לדמי: **אמר** רבי ירמיה דלא כרבי יהודה. מכאן אני מתרץ מאי דפליגי ר' יהודה ור' שמעון בפ"ק דשבועות (דף יג:) דרבי יהודה סבר כהנים מתכפרין בשעיר המשתלח בשאר עבירות ולר"ש לית להו כפרה כלל בשעיר המשתלח וקאמר התם מ"ט דר' שמעון והוקשה לי אמאי לא קאמר טעמא דר"ש מדכתיב בפר שני וידויין ודם פר כדאמר בתר הכי בשלמא לר' שמעון היינו דבעינן שני וידויין ודם פר ונימא דהיינו טעמא דבעינן שני וידויין ולא כדמסיק התם לרבי יהודה כדתנא דבי רבי ישמעאל אחד לו ואחד לביתו מוטב שיבא זכאי ויכפר על החייב וכו' ומכאן יש לי לתרץ דעל כרחך ר' שמעון נמי אית ליה דתנא דבי רבי ישמעאל דהא רבי ירמיה מוקי למתניתין כר' שמעון ואפילו הכי תנן בוידוי ראשון דפר אני וביתי בפרק אמר להם הממונה (לעיל דף לה:) ובוידוי שני בפרק טרף בקלפי (לעיל דף מא:) תנן ובני אהרן וכו' ומפרש טעמא בגמרא (דף מג:) משום דרבי ישמעאל:

אמר

חטאת [כא, ב] מוקי התם אליביה ושקיל וטרי טובא. **אם הקדיש** [ו]העריך כו' (בהמה תעקר) והחרים בהמה תעקר. הקשה ה"ר יעקב מדאמרינן בערכין ריש פרק המקדיש שדהו [כט, א] ההוא גברא דאחרמינהו לניכסיה אתא לקמיה דרב יהודה אמר ליה שקול ד' זוזי ושדי בנהרא. ותירץ ר"ת דהתם איירי במקרקעי ולכך יש להם פדיון. והכי מוכח כל הסוגיא דהתם [ד]במקרקעי איירי. **אלא לאו** ש"מ בתקלה פליגי. שמא ישחטנו בשאר ימות השנה ואפילו למאן דאמר פסח בשאר ימות השנה לא בעי עקירה קאי הא ודאי כיון שראוי לשנה הבאה בעי עקירה. והכי אמרינן בתמיד נשחט [פסחים סד, א] ש"מ בשאר ימות השנה בעי עקירה (ודאי) [ודחי] כגון שהיו בעלים טמאי מתים שנידחין לפסח שני.

דהכא משמע דלרבי בעינן אף בקדשים שנת חמה כבתי ערי חומה, ודוחק לדחות דה"ק הא לא קשיא כו' וגמרינן מיניה ושמעתא דראש השנה לא גמרה מיניה. אלא נראה לרבינו דבתר חג המצות דהתם לאו דוקא שיכלה יום טוב של פסח לגמרי אלא באמצעיתו אחר שהתחיל, וכיון שבתחלת הרגל הוא דוקדש אותו רגל אינו מן המנין כדקאמר התם לעיל שהומם בתוך הרגל והללו על אחר ועבר עליו כל הרגל, מהו דתימא כיון שמתחלת הרגל קאי כקמא דמי קמ"ל, ולהכי נקט שילהי אדר בתראה כו'. ויש ספרים דגרסי התם כגון דאקדשיה (בתר) [בתוך] חג המצות כלומר ביום שני והוו כפי' רבינו. מ"כ. ע"ב מעמוד קודם

חטאת שעיברה שנתה רואין כאילו היא בבית הקברות כו'. משום דעיבור שנתה לא דחוי גמור הוא כמו האחרים אלא בא ממילא

מסורת הש"ס

א) [פסחים נו. תמורה כב.], ב) [נ"ל דתניא], ג) בכורות נג. ע"ז יג. [שקלים פ"ח ה"ד], ד) [פסחים כ:], ה) רש"א, ו) [גיר' ירושל' ונתוודה], ז) [עיין במשנה שבמשניות ותיו"ט שם], ח) י"ס ל"ג גדולים, ט) [גיר' ירושל' ערסלא מליפורין], י) [לעיל סא. שבועות יג: מנחות לב.], כ) [כריתות יד.], ל) [עי' תוס' שבת נד: ד"ה הוה], מ) [עי' תוס' ע"ז יג. ד"ה ואם ותוס' ערכין כט. ד"ה שקול ותוס' בכורות נג. ד"ה ואין],

תורה אור השלם

1. כִּי בַיּוֹם הַזֶּה יְכַפֵּר עֲלֵיכֶם לְטַהֵר אֶתְכֶם מִכֹּל חַטֹּאתֵיכֶם לִפְנֵי יְיָ תִּטְהָרוּ: ויקרא טז ל

2. וְסָמַךְ אַהֲרֹן אֶת שְׁתֵּי יָדָיו עַל רֹאשׁ הַשָּׂעִיר הַחַי וְהִתְוַדָּה עָלָיו אֶת כָּל עֲוֹנֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֶת כָּל פִּשְׁעֵיהֶם לְכָל חַטֹּאתָם וְנָתַן אֹתָם עַל רֹאשׁ הַשָּׂעִיר וְשִׁלַּח בְּיַד אִישׁ עִתִּי הַמִּדְבָּרָה: ויקרא טז כא

הגהות הב"ח

(א) מתני' וכך היה אומר אנא השם (חטאו עוו פשעו) תא"מ ונ"ב ס"א עוו פשעו חטאו וע"ל סוף דף ל"ה ודף מ"א ע"ב וע' עוד בדף ל"ו ע"ב: (ב) שם אנא בשם כפר נא (לחטאים ולעונות ולפשעים שחטאו ושעוו ושפשעו) תא"מ ונ"ב ס"א לעונות ולפשעים ולחטאים שעוו ושפשעו ושחטאו: (ג) שם מעשה והוליכו ערסלא מציפורי וישראל היה: (ד) רש"י ד"ה ואם נתעברה כו' אלא שס"ד. נ"ב אע"ג דבמס' ר"ה סוף דף ו' מבואר דגבי בכור חשבינן שנתו מיום שראוי להרצאה היינו מן יום השמיני ואילך א"כ כשיגיע יוה"כ אינו רק שנה מ"מ שאני בכור דאינו ראוי לאכול כלל רק להרצאה לכשהוא תם ע"כ לא חשבינן ליה משעה שנולד אבל בקדשי בהמה אע"פ שהוקדש אח"כ מ"מ חשבינן שנתו מיד משעה שנולד וק"ל:

הגהות הגר"א

[א] במשנה תמורה והן והכהנים וכו' כל"ל ומן והכהנים וכו' עד פניהם ל"ג (ועמ"ש רבינו בא"ח סי' תרכ"א ס"ק ט'):

תוס' ישנים

שנה בלא רגלים הוי משכחת לה בשלמא לרבי משכחת לה כגון דאקדשה בתר חג המצות דכי מטי שילהי אדר בתראה שפיר מלית, אי שנת אל חמה, רגלים לא מלו. ותימה דבתר חג מצות היינו כ"ב בניסן ושנת לבנה שהיא שנ"ד לא מלית עד כ"ג לאדר בתראה מנה (משם) [שמונה] באדר ותעמוד ברלא ניסן והוה ליה למימר כי מטי ר"ח ניסן, ופי' ר"ש דבשלמא לרבי משכחת לה דכיון דלית ליה למימר נתעברה שנה [נ]ן משכחת לה שפיר בלא רגלים דזוקא בעברי חומה בעינן שנת חמה דכתיב תמימה ולא בקדשים דהתם לא בעינן אלא שנת לבנה שנ"ד ולא חדש העיבור, והיכא נקט שילהי אדר בתראה. והשתא קשה

עין משפט נר מצוה

כג א מיי' פ"ב מהל' שמיטה ויובל הל' ה:
כד ב מיי' פ"ד מהל' פסולי מוקדשין הלכה ז:
כה ג ד ה מיי' פ"ח מהל' ערכין הל' ח סמג עשין קלג:
כו ו מיי' פ"ד מהלכות עבודת יוה"כ הל' ג:
כז ז מיי' שם פ"ג הל' ז:
כח ח ט מיי' שם פ"ג הלכה ז:
כט י מיי' פ"ד מהל' שקלים הלכה ח:

מוסף רש"י

נתעברה למוכר. דכתיב תמימה (ערכין לא:). **דאמר ריש לקיש.** במס' תמורה בפרק ולד חטאת (כב.) והתם מותיב לה ממתניתין דהתם דקתני ושעברה שנתה כו' ומתרץ לה דהכי קתני שעברה שנתה ואבדה או אבדה ונמצאת בעלת מום (פסחים צז.). **כאילו היא עומדת בבית הקברות.** כל מקום שהיא רואין כאילו היא בבית הקברות שאין כהן נכנס שם לשוחטה ורועה עד שתסתאב ותימכר ויפלו דמיה נדבה לשופרות שכתוב עליהן נדבה ומקייצים בה את המזבח, זה מדרשו של יהוידע הכהן במס' תמורה (כג:) שכל מותר חטאת ואשם לקיץ המזבח חוץ מחטאות מתות שהן הלכה למשה מסיני (פסחים צז.). **ואין מחרימין.** דחרם הוי קדש כהקדש, דכתיב כל חרם קדש קדשים וגו' (בכורות נג.) קסבר סתם חרמים לבדק הבית דפלוגתא היא בערכין (כח:) וכיון דהשתא ליכא בית המקדש אתי בהו לידי תקלה דמתהני מהקדש ומעילה (ע"ז יג.). **תיעקר.** דלא ליתי בה לידי תקלה (בכורות נג.). **נועל דלת לפניה.** ואין לה מה תאכל ותמות (ע"ז יג:) **והיא מתה מאליה.** ברעב (בכורות שם). **ותקלה עצמה.** אי חיישינן לה (פסחים כ:).

רבינו חננאל

ואקשינן תוב והא כל (קדש) [חטאת] דעיברה שנתו לרעייה אזלא. ומשני רבא לא תני ר' יהודה כולן ימותו אלא משום דחיישי לתקלה. כדתניא אין מקדישין ואין מעריכין ואין מחרימין בזמן הזה, ואם הקדיש או העריך או החרים [בהמה] תיעקר, נועל דלת בפניה ומתה מאליה. כסות וכלים ירקבו. מעות וכלי מתכות יוליכם לים המלח. ותקלה עצמה תנאי היא וכו', ודברין פשוטין הן כו'. בא לו אצל שעיר כו'. ואילו בני אהרן לא קתני בוידוי דשעיר המשתלח. ואסיקנא אטו כהנים נפקי מכלל ישראל, כיון דמתוודה חטאו עמך בית ישראל, כהנים בכלל עמך בית ישראל הן. מסרו למי שהוא מוליכו כו'. ת"ר והתוודה עליו את כל עונות בני ישראל ושלח ביד איש עתי המדברה, איש להכשיר כל איש ואפי' זר.

תוס' ישנים (המשך)

על ידי שיהיו מרובה להכי נקט בה האי לישנא שבשהיא בבית הקברות אין יכולין להוציאה משם אלא תרעה (ורועה). ומתני' דתמורה דפרק ולד

שיהא מזומן עתי ואפילו בשבת עתי ואפי' בטומאה איש להכשיר את הזר פשיטא מהו דתימא כפרה כתיבא ביה קמ"ל עתי ואפילו בשבת למאי הלכתא אמר רב ששת [א]לומר שאם היה חולה מרכיבו על כתפו כמאן דלא כרבי נתן דאי רבי נתן [א]האמר חי נושא את עצמו אפילו תימא רבי נתן חלה שאני אמר רפרם [ג]זאת אומרת עירוב והוצאה לשבת ואין עירוב והוצאה ליום הכפורים עתי ואפי' בטומאה למאי הלכתא אמר רב ששת [ב]לומר שאם נטמא משלחו נכנס טמא לעזרה ומשלחו [ג]שאלו את רבי אליעזר חלה מהו שירכיבהו על כתפו אמר להם יכול הוא להרכיב אני ואתם חלה משלחו מהו שישלחנו ביד אחר אמר להם אהא בשלום אני ואתם דחפו ולא מת מהו שירד אחריו וימיתנו אמר להם [1]כן יאבדו כל אויביך ה' וחכמים אומרים חלה מרכיבו על כתפו [ג]חלה משלחו ישלחנו ביד אחר [ד]דחפו ולא מת ירד אחריו וימיתנו [ד]שאלו את ר' אליעזר פלוני (א) מהו לעולם הבא א"ל לא שאלתוני אלא על פלוני (ב) מהו להציל רועה כבשה מן הארי אמר להם לא שאלתוני אלא על הכבשה מהו להציל הרועה מן הארי אמר להם לא שאלתוני אלא על הרועה ממזר מה הוא לירש מהו ליבם [ו]מהו לסוד את ביתו מהו לסוד את קברו [ה]לא מפני שהפליגן בדברים [ו]אלא מפני שלא אמר דבר שלא שמע מפי רבו מעולם שאלה אשה חכמה את ר' אליעזר מאחר שמעשה העגל שוין מפני מה אין מיתתן שוה אמר לה אין חכמה לאשה אלא בפלך וכן הוא אומר [2]וכל אשה חכמת לב בידיה טוו איתמר רב ולוי חד אמר זיבח וקיטר בסייף גפף ונישק [י]במיתה שמח בלבבו בהדרוקן וחד אמר עדים והתראה בסייף עדים בלא התראה במיתה לא עדים ולא התראה בהדרוקן אמר רב יהודה[י] שבטו של לוי לא עבד עבודת כוכבים שנאמר [3]ויעמוד משה בשער המחנה [ח] וגו' יתיב רבינא וקאמר להא שמעתא איתיביה בני ר' פפא בר אבא לרבינא [4]האומר לאביו ולאמו לא ראיתיו אביו אבי אמו מישראל[ט] אחיו אחיו מאמו מישראל בניו [ט]בני בתו מישראל: וכבש עשו לו כו': [י]אמר רבה בר בר חנה לא בבליים היו אלא אלכסנדריים היו ומתוך ששונאים את הבבליים היו קורין אותן על שמן [כ]תניא רבי יהודה אומר לא בבליים היו אלא אלכסנדריים היו אמר לו רבי יוסי [ל]תנוח דעתך שהנחת את דעתי: טול וצא: תנא מה שהי צפירא דין וחובי דרא סגיאין: **מתני'** מיקירי ירושלים היו מלוין אותו עד סוכה הראשונה עשר סוכות מירושלים ועד צוק תשעים

רש"י

גמ' **שיהא מזומן.** מוכן לכך מאתמול: **עתי אפילו בשבת.** עתי בעתו ובמועדו ישתלח ולא יעבור ואפי' בשבת ובטומאה ולקמן מפרש מאי איסור שבת וטומאה שייך בשילוחו דאיצטריך לרבויי: **למאי הלכתא.** מה חילול שבת יש שהוצרך להתירו אי משום תחומין דרבנן בעלמא נינהו שגזרו עליהן לאחר מתן תורה: **כמאן.** איצטריך לרבויי דלא כרבי נתן דאמר חי נושא את עצמו הוא ואין בו אלא משום שבות ופלוגתא במסכת שבת (דף צד.): **חולה שאני.** דהשתא לא נושא את עצמו והנושא מחלל שבת: **זאת אומרת.** מדאיצטריך למתני עתי אפילו בשבת איכא למשמע דאין איסור (ג) הוצאה ליום הכפורים דאי יום הכפורים כשבת להוצאה למה לי קרא להתיר משאו בשבת הרי כשאל בחול נמי כשבת דמי וקאמר רחמנא ישלחנו. עירוב כדי נשבא אלא דהא בהא תליא דלא תקינו חכמים עירובי חצרות אלא בשביל איסור הוצאה שגזרו (ד) מרשות לרשות גזירה משום הוצאה מרשות היחיד לרה"ר: **למאי הלכתא.** מה איסור טומאת מקדש או קדשיו יש בשילוחו שהוצרך לומר שידחה את הטומאה: **נכנס טמא לעזרה.** שהכהן (ה) מוסרו לו שם: **יכול להרכיב אני ואתם.** בריא וחזק היה השעיר להרכיב אותי ואתכם עליו לקמן אמרינן שלא היה חפץ להשיב על שאלתם מה שלא שמע מפי רבו: **אהא בשלום אני ואתם.** כלומר מה לכם לשאול על זאת לא אני ולא אתם נזקק לשילוחו: **דחפו.** לצוק ולא מת מהו שיהא צריך לירד אחריו וימיתנו: **פלוני מהו לעולם הבא.** על אדם אחד שאלוהו מה מעשיו בעיניך ויש פותרים על שלמה בן דוד שאלוהו: **אלא על פלוני.** שמא על אבשלום שאלתוני: **אלא על הרועה.** אם מותר להצילו מפני הארי: **ממזר מהו לירש.** את אביו: **אמר להם מהו ליבם.** אשת אחיו שאלתם אותי: **מהו לסוד את ביתו.** בזמן הזה מי אסור מפני זכר חורבן הבית: אמר להם לא שאלתוני אלא **מהו לסוד את קברו: לא שהפליגן.** והפריסן לדברים אחרים כאדם המתכוין לדחות כשאינו יודע להשיב אלא יודע היה אבל לא אמר דבר שלא שמע מרבו: **שמעשה העגל שוין.** עבודותיו שוות לאיסור מפני מה אין מיתתן שוה שהיו בו שלש מיתות מיתת סייף שימו איש חרבו מיתת מגפה ויגוף ה' את העם (שמות לב) מיתת הדרוקן דכתיב ויזר על פני המים ואמרינן במסכת ע"ז (דף מד.) לא נתכוין משה אלא לבודקן כסוטות בלבבות בטן: **זיבח וקיטר.** הן עבודות שחייבין עליהן לע"ז מיתה כדתנן בארבע מיתות (סנהדרין ס:) שהן בסקילה וכאן בסייף שעדיין לא נתפרשו להן ארבע מיתות בית דין ונידונו במיתת בני נח שכל מיתתן בסייף כדאמרינן בסנהדרין (דף נז.): **גיפף ונישק.** אין בהן מיתת בית דין כדתנן בארבע מיתות (שם ס:) אלא בידי שמים נידונו במגפה: **כל בני לוי.** שכולן בכלל זה: **האומר לאביו ולאמו.** במעשה העגל לא ראיתיו נעשו אכזרים עליהם לנקום נקמתו של מקום אלמא אביו ואמו אחיו ובניו עבדו ע"ז: **ומתוך ששונאין.** בני ארץ ישראל את הבבליים היו קורין כל קלי הדעת ועושי דבר שלא כהוגן על שמם: **תנוח דעתך.** משפחתו היתה מבבל והיה קשה לו הדבר: **מה שהי לפירא דין וחובי דרא סגיאין: מתני' מיקירי ירושלים.** מה מתעכב שעיר זה כאן ועונות הדור מרובין והן עליו: **עד סוכה הראשונה.** סוכות עשו לו בדרך ובני אדם הולכין לגור שם לפני יום הכפורים שמלוין אותו מסוכה לסוכה:

תוספות

אמר רפרם זאת אומרת עירוב והוצאה כו'. אמרינן בפרק אמרו לו (כריתות דף יד.) דלרפרס בדותא היא דפריך עליה ודילמא שאני שעיר המשתלח דהכשירו ביום הכפורים בכך אלא דרפרס בדותא היא: **פלוני** מהו לעולם הבא. פר"ח אבשלום שבא על פילגשי אביו מהו לעולם הבא מי סבירא לן הא דאמר רב נשים בכתובה וקידושין פילגשים בלא כתובה ובלא קידושין הכי אמרינן בסנהדרין פרק כ"ג (דף כא.) או לא וי"מ ששאלוהו על שלמה מי סבירא לן כרבי יונתן דאמר כל האומר שלמה חטא אינו אלא טועה שנאמר ולא היה לבבו שלם כו' כלבב דוד אביו הוא דלא היה מיחטא נמי לא היה חטא הכי אמר בפרק במה בהמה יוצאה (שבת דף נו:) ובתוספתא פ"ג דיבמות:

[מ] **מהו** להציל הכבשה מן הארי. כלומר בת שבע מיד דוד מי סבירא לן דאמר ר' יונתן במסכת כתובות (דף ט:) כל היוצא למלחמת בית דוד גט כריתות כותב לאשתו ואוריה כתב גט לבת שבע מהו להציל הרועה מיד הארי כלומר מהו להציל אוריה מיד דוד מי סבירא לן חולקין כבוד לתלמיד במקום הרב ולא היה מורד במלכות או דילמא אין חולקין ומורד במלכות הוה עכ"ל פירוש משום דקאמר ואדוני יואב [י]דקרי ליה ליואב אדוני בפני המלך ופלוגתא היא בפרק יש נוחלין (ב"ב דף קיט:) אם חולקין כבוד לתלמיד במקום הרב או לא:

אמר ליה ר' יוסי תנוח דעתך כו'. וא"ת בס"פ שתי הלחם (מנחות דף ק.) גבי חל להיות יום הכפורים ערב שבת שעיר החיצון של יום הכפורים אוכלין אותו כשהוא חי תניא בגמרא איפכא רבי יוסי אומר לא בבליים היו כו' עד אמר לו רבי יהודה תנוח דעתך שהנחת דעתי ויש לומר מר מאי דשמיע ליה קאמר ומר מאי דשמיע ליה קאמר ר' יהודה קיבל דהיא דהכא לא בבליים הן ור' יוסי קיבל בההוא דהתם:

עין משפט נר מצוה

ל א מיי' פ"ה מהלכות עבודת יוה"כ הל' יט:
לא ב מיי' שם הלכה כא:
לב ג מיי' שם הלכה כ:
לג ד מיי' שם הלכה כב:

תורה אור השלם

1. כֵּן יֹאבְדוּ כָל אוֹיְבֶיךָ יְיָ וְאֹהֲבָיו כְּצֵאת הַשֶּׁמֶשׁ בִּגְבֻרָתוֹ וַתִּשְׁקֹט הָאָרֶץ אַרְבָּעִים שָׁנָה: שופטים ה לא
2. וְכָל אִשָּׁה חַכְמַת לֵב בְּיָדֶיהָ טָווּ וַיָּבִיאוּ מַטְוֶה אֶת הַתְּכֵלֶת וְאֶת הָאַרְגָּמָן אֶת תּוֹלַעַת הַשָּׁנִי וְאֶת הַשֵּׁשׁ: שמות לה כה
3. וַיַּעֲמֹד מֹשֶׁה בְּשַׁעַר הַמַּחֲנֶה וַיֹּאמֶר מִי לַייָ אֵלָי וַיֵּאָסְפוּ אֵלָיו כָּל בְּנֵי לֵוִי: שמות לב כו
4. הָאֹמֵר לְאָבִיו וּלְאִמּוֹ לֹא רְאִיתִיו וְאֶת אֶחָיו לֹא הִכִּיר וְאֶת בָּנָו לֹא יָדָע כִּי שָׁמְרוּ אִמְרָתֶךָ וּבְרִיתְךָ יִנְצֹרוּ: דברים לג ט

מוסף רש"י

זאת אומרת. מדקתני אפילו בשבת, **עירוב והוצאה** לשבת **ואין עירוב והוצאה ליום הכפורים.** דאם יש איסור הוצאה ליה"כ, אמאי איצטריך לרבויי שבת, הא דמי יה"כ והוא הדין לשבת (כריתות יד.). **עדים והתראה בסייף.** כמשפט אנשי עיר הנדחת שהן מזידין (שמות לב כ). **תנוח דעתך.** משפחת ר' יהודה מבבל היתה, לפיכך שמח בדברי ר' יוסי (מנחות ק.).

רבינו חננאל

עתי, ואפי' בטומאה. שאם נטמא נכנס לעזרה ומשלחו. עתי, ואפי' בשבת. שאם חלה השעיר ואינו יכול להלך מרכיבו על כתפיו. ואפי' לר' נתן דאמר החי נושא את עצמו, (לא) [מ"מ] מיבעיא לן [קרא] חולה שני, דחולה כאבן דכפות דמי, ואינו נושא את עצמו וכמשוי הוא. וא"ר יוחנן מודה ר' נתן בכפות, כלומר קשור ידיו ורגליו חייל את השבת. ודברי ר' נתן בשבת פ' [המצניע] (ובע"ז) [ובעירובין] פרק [המוצא]. אמר רפרם זאת אומרת עירוב והוצאה לשבת ואין עירוב והוצאה ליום הכפורים. זו השמועה בכריתות פרק אמרו לו שנים אכלת חלב. אמרו על שמועה זו דרפרם מאי דילמא שני שעיר המשתלח דהכשירו דיום הכפורים בכך. אלא דרפרם בדותא היא פי' אם בא רפרם לדקדק מיהא דתנן בכריתות אם כי אמר אם היתה שבת והוציאו חייב, ואמר מדקאי ביום הכפורים ואם היתה שבת, ש"מ דשבת הוא דאסירא להוציא מרשות לרשות אלא אם יערב, אבל יום הכפורים מותר בלא עירוב. ונדחו דבריו. ואסיקנא בכריתות אלא [האין] דאמר רפרם ברייתא היא, כלומר חיצונה [היא] ולא נאמרה בבית המדרש, ולא שנו יום הכפורים אין מוציאין ולא יוצאין בתחומין אלא על ידי עירוב, כדגרסינן בעירובין פרק [בכל מערבין], ותניא אמרו בית הלל לבית שמאי אתם מודים שמערבין לגדול ביום הכפורים, אמרו להם [אבל אמרו] כשם שמערבין לגדול ביום הכפורים כך מערבין לנזיר ביין ולישראל בתרומה, להודיעך דכולי עלמא מודים ומילתא פשוטה היא שמערבין לגדול ביום הכפורים. וכל מאן דמפרש חילוף זה טעות הוא הדברים בידו. שאלו את ר' אליעזר חלה מהו שירכיבהו כו'. וחכמים אומרים חלה מרכיבו על כתפיו. חלה השליחה משלחו ביד אחר. דחפו ולא מת יורד וממיתו. **שאלו את ר' אלעזר,** אבשלום שבא על פילגשי אביו מהו לעולם הבא. מי סבירא לן הא דאמר רב נשים בקדושין וכתובה, פילגשים בלא כתובה וקדושין. וכן שאלוהו על שלמה מי סבירא לן כר' יונתן דאמר כל האומר שלמה חטא אינו אלא טועה, שנאמר ולא היה לבבו שלם עם ה' אלהיו כלבב דוד אביו, כלבב דוד אביו הוא דלא היה מיחטא נמי לא חטא כו', [כדגרסינן בפ'] במה [בהמה יוצאה]. **תוספתא** בתחילת יבמות. מהו להציל כבשה. כלומר בת שבע מיד דוד, מי סבירא לן הא דר' יונתן במס' כתובות שכל היוצא למלחמת בית דוד גט כריתות נותן לאשתו, ואוריה נתן גט לבת שבע. מהו להציל הרועה מיד הארי, כלומר אוריה מיד [דוד], מי סבירא לן חולקין כבוד לתלמיד במקום הרב, או אין חולקין כבוד לתלמיד במקום הרב, ואינו מורד במלכות ונתין להצילו, לפי שאמר ואדוני יואב ואינו לא חטא כו'. ומסקנא בהו בהני שאילתא. לא מפני שהפליגם בדברים אלא שלא אמר דבר שלא שמע מרבו מעולם. במעשה העגל רב ולוי, חד אמר זיבח וקיטר בסייף, גיפף ונישק במיתה, שמח בלבבו בהדרוקן. וחד אמר עדים והתראה בסייף, עדים בלא התראה במיתה, לא עדים ולא התראה בהדרוקן, חולי נפוח בני מעיים עד שימות. שבט לוי לא עבד ע"ז. והאי דכתיב ולאביו ולאמו לא ראיתיו וגו', אביו, אבי אמו ישראל, וכן אמו [מ]ישראל. אחיו מאמו [מ]ישראל. בניו בני בתו מישראל. וכבש עושין לו מפני הבבליים שהיו מתלשין בשערו כו'. תנא משוך צפירה זו זעיר, וחובי דדרא סגיאין. כלומר, מהר וצא שעיר זה קטן וחטאות הדור מרובין.

מסורת הש"ס

א) שבת לד. קמא: [עירובין קג.], ב) כריתות יד., ג) [תוספתא פ"ג ה"טו], ד) [תוספתא יבמות פ"ג ה"ג], ה) [סוכה כז:], ו) [גי' הערוך במגפה וכן גי' רש"י כאן ובע"ז מד. ד"ה הרי הוא אומר גרס באסכרה], ז) [בע"י אמר ר"י אמר שמואל], ח) [ויאמר מי לה' אלי ויאספו אליו כל בני לוי כצ"ל וכ"ג רש"י ד"ה כל בני לוי], ט) [בע"י גרסי' נמי אמו אמו מישראל], י) [מנחות ק.], כ) [צ"ל תניא נמי הכי וכ"א במנחות ק.], ל) [שבת קנג: פסחים לב: סנהדרין ל: מנחות מה. ק.], מ) צ"ל ד"א עם דלעיל, נ) [שבת נו.].

גליון הש"ס

גמ' מהו לסוד את ביתו. עיין מהרש"א ספ"ג דב"ב בחידושי אגדות: שם אלא מפני שלא אמר דבר שלא שמע. עיין מהרש"א רפ"ד דברכות בח"א: שם בני בתו מישראל. עיין יבמות דף סב ע"ב:

הגהות הב"ח

(א) גמ' שאלו את ר' אליעזר פלוני. נ"ב עי' בערוך ערך פלן הראשון: (ב) שם לא שאלתוני אלא על פלוני ופלוני מהו לעוה"ב אמר להם לא שאלתוני אלא על פלוני מהו להציל הכבשה מן הארי אמר להם לא שאלתוני אלא על הרועה מהו להציל הרועה מן הארי אמר להם לא שאלתוני אלא על הכבשה ממזר מה הוא לירש וכו' לסוד את קברו ומהו לסוד את קברו מהו לסוד את ביתו לא מפני שהפליגן בדברים אלא וכו"ב אמר הכותב בתוספתא פ"ג דיבמות נראה דעל ממזר שאלוהו אי שרי לסוד את ביתו דשמא יש לו להתאבל על שפסול הוא לבא בקהל דע"ז השיב מהו לסוד את קברו דכיון שהוא פסול אין עושין לו כבוד במותו כדי שיהא היכר שזרעו פסול ולא מיירי הכא בשפיכת סיד על הקבר לשם ציון כדאיתא ר"פ משקין אלא טיחת סיד שיהו עושין לקברים לשם כבוד ופירש"י כאן הוא תמוה: (ג) רש"י ד"ה זאת אומרת כו' למשמע דאין איסור עירוב והוצאה ליוה"כ: (ד) בא"ד איסור הוצאה שגזרו טלטול מרשות לרשות: (ה) ד"ה נכנס כו' שהכהן גדול מוסרו:

תוס' ישנים

עתי אפילו בשבת למאי הילכתא כו'. דמאי שנא משאר עבודות יום הכפורים. [ואין עירוב והוצאה ליום הכיפורים]. ובכריתות פרק אמרו לו (יד.) קאמר הא דרפרס בדותא היא דשאני יום הכיפורים דהכשרו בכך. ותימה דמאי לא פריך (כך) [כאן] התלמוד. וי"ל שדרך התלמוד להאריך במקום זה יותר ממקומות אחרים, אבל דוחק הוא לפרש דהכא מיירי בהכרתכם דהוה אמינא דלא דמי יום הכפורים אלא בשיכול ללכת השעיר ברגליו דאין הכשרו בשאריך להרכיבו על כתפים, ובכריתות מיירי להתיר איסור תחומין וכמאן דאמר שהן מן התורה והשתא פריך שפיר דשאני יום הכפורים דהכשרו בכך. כי אין נראה כלל שיהו שנים אלו דברי רפרס והתלמוד לא הזכיר כאן אלא שם, ולשם אותה שבכאן. **ואין עירוב והוצאה ליום הכפורים.** ואע"ג דכתיב לא תעשו כל מלאכה גבי יום הכפורים דהוצאה אינה מלאכה גמורה ולהכי בעי היכא כתיבא כדאמרינן בריש הזורק (שבת צו, ב) ובפרישות בפ"ק דעירובין (יז, ב) ובריש שבת (ב, א) ובשבועות (ג, א). **אהא בשלום אני ואתם.** כלומר אהא (כמותו) שהיה ברי מתו וכן הוא בירושלמי (פ"ו ה"ג) ובתוספתא (פ"ג ה"ט) ולא כפירש"י. **פלוני מהו לעולם הבא.** פי' ר"ח שאלו את ר' אליעזר אבשלום שבא על פלגשי אביו מהו לעוה"ב, מי סבירא לן [כ] הא דאמר רב (סנהדרין כא, א) נשים בכתובה וקידושין, פילגשים בלא כתובה וקידושין. וכן שאל על שלמה מי סבירא לן כר' יונתן דאמר (שבת נו, ב) כל האומר שלמה חטא אינו אלא טועה. **מהו להציל כבשה מיד הארי.** כלומר בת שבע מיד דוד, מי סבירא לן כמו דאמר ר' יונתן (כתובות ט, ב) כל היוצא למלחמת בית דוד גט כריתות כותב לאשתו ונתנו בקרן קרי ליה להציל כדכתיב (ש"ב יב, ג) (לאיש) [לרש] אין לו כי אם כבשה קטנה. מהו להציל הרועה. כלומר אוריה מיד דוד, הואיל וקרי ליה לאשתו וכבשה קרי ליה לאוריה רועה, מי סבירא לן חולקין כבוד לתלמיד במקום הרב או לא ואם אין חולקין וכיון שאמר ואדוני יואב (ש"ב יא, יא) הרי הוא מורד במלכות הוה (שבת נו, א). **גיפף ונישק במיתה.** הוראת שעה היתה דליכא לא מלאו שהוא חיבון בתרתי אלא תניא לא עבד עבודת כוכבים הוא למלקות ולא למיתה שהוא במלקות ולכן למיתה. **במעשה העגל רב ולוי, חד אמר זיבח וקיטר בסייף, גיפף ונישק במיתה, שמח בלבבו בהדרוקן.** חד אמר עדים והתראה בסייף, עדים בלא התראה במיתה, לא עדים ולא התראה בהדרוקן, חולי נפוח בני מעיים עד שימות. שבט לוי לא עבד ע"ז. והאי דכתיב האומר לאביו ולאמו לא ראיתיו וגו', אביו, אבי אמו ישראל, וכן אמו [מ]ישראל. אחיו מאמו [מ]ישראל. בניו בני בתו מישראל. וכבש עושין לו מפני הבבליים שהיו מתלשין בשערו כו'.